

Ο Joseph Babinski και το φερόνυμο σημείο: 115 χρόνια μετά

Θεοχάρης Χ. Κυζιρίδης

Ειδικός νοσηλευτής ψυχικής υγείας-Ιατρός,
Βοηθός Νευρολογικής Κλινικής Β' Νοσοκομείου
ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Θεσσαλονίκης

Εισαγωγή

Ο Joseph Jules Francois Felix Babinski γεννήθηκε στις 17 Νοεμβρίου 1857 και πέθανε στις 29 Οκτωβρίου 1932, σε ηλικία 75 ετών, με την υγεία του κλονισμένη από ετών. Υπέφερε από τη νόσο του Parkinson αλλά πρόλαβε να απολαύσει τη διεθνή αναγνώριση. Το όνομά του είναι συνδεδεμένο μεταξύ άλλων με το γνωστό νευρολογικό σημείο, παρά το γεγονός ότι το συγκεκριμένο αντανάκλαστικό είχε πρωτοπαρατηρηθεί από τον Vulprian, είναι όμως ο Babinski στον οποίο οφείλεται η σύνδεσή του με βλάβη του κεντρικού νευρικού συστήματος (πιραμιδική συνδρομή). Πέραν αυτού στον Babinski οφείλεται πλήθος άλλων ανακαλύψεων που τον καθιστούν κυριολεκτικά μορφή της σύγχρονης νευρολογίας.

Ο Joseph Babinski

Ο Babinski ήταν γιος Πολωνών προσφύγων, γεννήθηκε στο Παρίσι και ήταν μαθητής μεταξύ άλλων των Victor Cornil και Alfred Vulprian. Η πτυχιακή του εργασία το 1884 είχε για θέμα τη σκληρυνση κατά πλάκας¹.

Μεγάλωσε στο Montparnasse και παρακολούθησε πολωνικό σχολείο. Ξεκίνησε να σπουδάζει Ιατρική το 1879, πήρε το πτυχίο του το 1884 και διορίστηκε εσωτερικός βοηθός στο Hôpital de Paris. Μετά από μια περίοδο εργασίας δίπλα στον Charcot στη Salpetriere έδωσε εξετάσεις για τον τίτλο του *professeur agrégé* και απέτυχε (ο θάνατος του Charcot στέρησε πολύτιμη βοήθεια από τον αγαπημένο του μαθητή σε μια δοκιμασία που οι γνωριμίες και οι πολιτικές διασυνδέσεις διαδραμάτιζαν σημαντικό ρόλο). Έτσι εργάστηκε από το 1890 ως το 1927 ως

επικεφαλής νευρολογικής κλινικής στο νοσοκομείο La Pitie². Αυτό του έδωσε τη δυνατότητα να αφοσιωθεί στην κλινική ιατρική.

Παρά το ότι εθεωρείτο ο φυσικός διάδοχος του Charcot δεν κατέλαβε ποτέ την έδρα του. Εξάλλου διέφερε από αυτόν και ως χαρακτήρας και ως γιατρός. Με τα σημερινά δεδομένα και χάριν συνεννόησης ίσως θα μπορούσε να ειπωθεί πως ο δάσκαλος ήταν προσανατολισμένος στην ψυχολογική και ο μαθητής στην οργανική βάση της νευρολογικής νόσου.

Ανήσυχιο πνεύμα δεν εφησύχαζε ποτέ ψάχνοντας συνεχώς απαντήσεις σε προβλήματα ενώ στον γραπτό του λόγο ήταν σαφής και λιτός. Ήταν έξοχος κλινικός γιατρός και δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι πολλά από τον τρόπο που διεξάγεται η νευρολογική εξέταση σήμερα οφείλονται σε αυτόν. Λιγομίλητος και μάλλον ντροπαλός, καθώς και με νευρωτικά-καταναγκαστικά στοιχεία στα οποία αποδίδεται η εμμονή του να μένει ανικανοποίητος, να ψάχνει και να αναθεωρεί συνεχώς, προσπαθούσε να βρει το οργανικό υπόβαθρο κάθε νευρολογικής νόσου. Παρέμεινε εργένης ως το τέλος της ζωής του έχοντας δυο μεγάλες αδυναμίες, τη δουλειά και τον αδερφό του.

Το σημείο Babinski

Πριν από την ανακάλυψη του Babinski το 1896 η γνώση για τα αντανάκλαστικά ήταν περιορισμένη. Παρά το ότι η αντανάκλαστική δραστηριότητα ήταν γνωστή ως μη ηθελημένη αντίδραση του νευρικού συστήματος από το 1662 χάρις στον Καρτέσιο, οι παθοφυσιολογικοί τους μηχανισμοί δεν έγιναν γνωστοί μέχρι να φθάσουμε στον 19^ο αιώνα. Το αντανάκλαστικό ραχιαίας έκτασης του

μεγάλου δακτύλου του κάτω άκρου ήταν γνωστό ως ενδεικτικό πυραμιδικής βλάβης, αλλά λίγη προσοχή είχε δοθεί στην κίνηση των άλλων δακτύλων. Η ανακάλυψη του Babinski παρουσιάστηκε σε δύο εργασίες, το 1896 και το 1898. Οι δύο εργασίες διαφέρουν στην περιγραφή των χειρισμών για την έκλυση του σημείου. Ο Babinski επεσήμανε ότι το φερώνυμο σημείο εμφανίζεται μόνο σε πυραμιδική βλάβη, που μπορεί να είναι βαρύτερη ή παροδική, καθώς και σε φυσιολογικά βρέφη λόγω της ανωριμότητας του πυραμιδικού τους συστήματος. Τα ευρήματα του Babinski γνώρισαν την παγκόσμια επιβεβαίωση. Μέσα σε λίγα χρόνια εμφανίστηκαν ούτε λίγο ούτε πολύ 14 παραλλαγές του φερώνυμου σημείου (Chaddock, Gordon, Oppenheim, Gonda). Το 1917 στην επέτειο των 60 χρόνων του Babinski ξέσπασε διαμάχη για το κατά πόσο σχετίζεται το εν λόγω σημείο με πυραμιδική βλάβη. Σήμερα είναι αποδεκτό πως η ύπαρξη του σημείου Babinski είναι δηλωτική βλάβης του πυραμιδικού συστήματος³.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, το αντανακλαστικό που φέρει το όνομα του σπουδαίου νευρολόγου πρωτοπατηρήθηκε από τον Vulpian αλλά και τους Remak και Strumpell, ενώ λέγεται ότι και ζωγράφοι όπως οι Botticelli, Raphael, Leonardo da Vinci είχαν παρουσιάσει αυτή την εικόνα σε ζωγραφικούς τους πίνακες⁴. Η σύντομη (μόλις 26 σειρές) και ιστορική περιγραφή του Babinski στις 22 Φεβρουαρίου 1896 στη Societe de Biologie παρουσίασε με σαφήνεια το

αντανακλαστικό (phenomene des orteils), το συσχέτισε με την πυραμιδική βλάβη και απέκλεισε την ύπαρξή του επί υστερίας. Διατύπωσε τη θέση ότι το αντανακλαστικό παράγεται φυσιολογικά στη βρεφική ηλικία, ενώ μπορεί να παρατηρηθεί παροδικά στην επιληψία και τη δηλητηρίαση από στρυχνίνη. Το 1903 περιέγραψε τη δίκην ριπιδίου έκπτυξη των υπολοίπων δακτύλων (signe de l'eventail – σημείο της βεντάλιας)².

Επίλογος

Από τότε πέρασε πάνω από ένας αιώνας. Παρά την τεράστια τεχνολογική πρόοδο, κυρίως στην ιατρική απεικόνιση, αλλά και τον εργαστηριακό έλεγχο, η κλινική νευρολογική εξέταση παραμένει το Α και το Ω, και το σημείο Babinski τόσο σημαντικό, που και μόνο η δική του ύπαρξη να αρκεί για τη διάγνωση της πυραμιδικής συνδρομής.

Το παράδειγμα του σημείου αφήνει ένα πολύ σημαντικό δίδαγμα: τίποτα δεν μπορεί να υποκαταστήσει την καλή κλινική εξέταση, η οποία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της διάγνωσης.

Παραπομπές

1. Satran R. Joseph Babinski in the competitive examination (aggregation) of 1892. Bull N Y Acad Med 1974; 50(5): 626-635.
2. Miller H. Three great neurologists. Proc R Soc Med 1967; 60: 399-405.
3. Ditunno JF, Bell R. The Babinski sign: 100 years on. BMJ 1996; 313: 1029.
4. Kumar SP, Ramasubramanian D. The Babinski sign-a reappraisal. Neurol India 2000; 48: 314.

Δυσσεβείας μὲν ὕβρις τέκος

Ἡ ἀλαζονεία εἶναι γέννημα τῆς ἀσέβειας

Αισχύλος